

DANSK FISK *på bordet*

INDLEDNING

Dansk fiskeri er et stolt og traditionsrigt erhverv, der i årevis har arbejdet for at sikre fødevarer af allerhøjeste kvalitet med så lav påvirkning af klima og havmiljø som muligt. Vi er bevidste om, at fremtiden for vores erhverv afhænger af, at der tages vare på havmiljøet sådan, at der også er fisk at fange for de kommende generationer. Derfor er et sundt havmiljø en hjertesag for os. I årevis har vi gjort et stort og ambitiøst arbejde for at få vores fiskerier bæredygtigheds-certificeret, ligesom vi har reduceret vores CO2-udledning med 60 procent siden starten af 90'erne. De resultater er vi stolte af, og vi arbejder videre for at sikre et endnu mere bæredygtigt fiskeri.

Ethvert fiskeri har en påvirkning på havmiljøet. Præcis som al fødevarereproduktion har en påvirkning klima og miljø. Det er forskelligt fra person til person, hvad man vægter, når man som forbruger og opkøber skal købe fisk og skaldyr.

Der skal eksempelvis tages hensyn til pris, sundhed og miljøforhold, og det er helt individuelt, hvordan man prioriterer.

Denne folder indeholder to afsnit:

- Hvilket fiskemærke og hvorfor?
- Hvordan er dansk fiskeri egentlig skruet sammen og hvorfor?

Vi håber, at du med den folder bliver lidt klogere på dansk fiskeri og føler dig bedre klædt på til at træffe det valg som er rigtig for dig, når du køber fisk og skaldyr. Denne præsentation af mærkningsmulighederne giver ikke et fuldt overblik over dansk fiskeri, så hvis du synes, at du mangler oplysninger om en given fiskeart fra dansk fiskeri, er du altid velkommen til at kontakte os.

Med venlig hilsen
Danskernes Fiskere

Danmarks
Fiskeriforening PO
repræsenterer ca. 675 fartøjer
og sammen med Danmarks Pelagisk
Producentorganisation, der repræsenterer
12 fartøjer, udgør vores medlemmers
landinger ca. 97 procent af alle danske
landinger. Omkring halvdelen af vores
medlemsfartøjer er garnfartøjer,
mens 35 procent er trawlfartøjer
og 5 procent er muslingefartøjer.
Af alle fartøjerne er omkring
520 mindre end
17 meter

HVILKET FISKEMÆRKE OG HVORFOR?

Der findes i dag flere mærkningsordninger, hvor kriterierne alle er forskellige. Selvom mærkerne er sat i verden for at gøre det lettere for forbrugerne at træffe et valg, kan det alligevel være vanskeligt at gennemskue, hvad de enkelte mærker betyder.

I de danske butikker findes der i dag tre mærker, som anvendes til at mærke fiskeprodukter.

Der er tale om "Dansk Fisk"-mærket, det blå MSC-mærke og det nye statslige mærke "NaturSkånsomt".

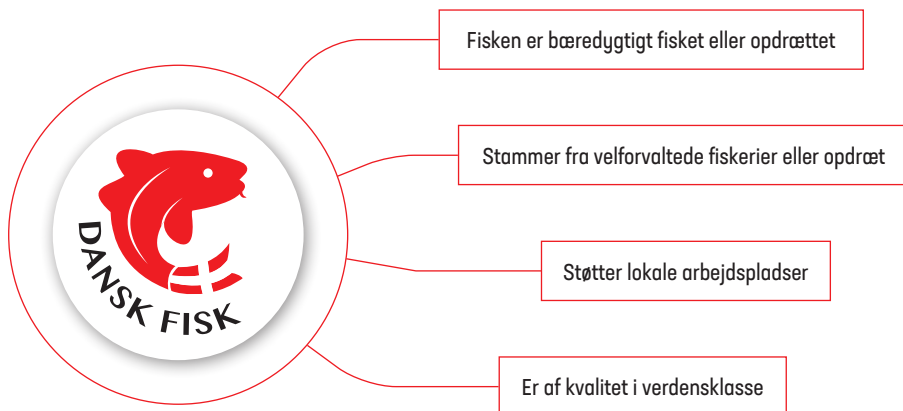
Mange kender sikkert det røde Ø, der fortæller, at der er tale om et økologisk produkt. Dette mærke anvendes ikke i dansk fiskeri. Hvis man alligevel støder på en fisk, der er mærket med det røde Ø, så er det opdrætsfisk, så det vil vi ikke komme nærmere ind på her. For mærkning af opdrætsfisk, henvises til Dansk Akvakultur.

CERTIFICERET
BÆREDYGTIGT
FISKERI
MSC
www.msc.org/dk

NaturSkånsomt

DANSK FISK

Det røde "Dansk Fisk"-mærke fortæller reelt kun, at fisken er fanget af danske fiskere eller kommer fra dansk opdræt.

Danske fiskerier og opdrætsanlæg er helt overordnet underlagt stram forvaltning, så mærket viser, at fisken stammer fra fiskerier eller opdræt underlagt dansk lovgivning og danske myndigheders kontrol og monitorering. Reglerne for hav- og dambrug vil ikke blive gennemgået her, hvor fokus udelukkende er på vildtfanget fisk fra danske fiskerier. Hvis vi ser konkret på danske fiskerier, er mange af de arter, der fanges af danske fiskere, underlagt den fælles fiskeripolitik i EU. Det betyder, at fiskekvoterne er baseret på en årlig biologisk rådgivning til fastsættelse af kvoter, der sikrer at bestanden fortsat kan vokse.

Derudover er danske fiskere underlagt regler om alt fra maskestørrelse på fangstredskaber, beskyttelse af ungfisk, redskabs- og adfærdskrav for at minimere evt. uhenigtsmæssige og uønskede bifangster. Der er udlagt og udlægges fortsat områder til beskyttelse af havet.

"Dansk Fisk"-mærket kan bruges af alle danske fiskere og opdrættere, og sporbarheden sikres bl.a. på auktioner. Vi anbefaler, at man kigger efter "Dansk Fisk"-mærket, når du vælger fisk. Udover at have tillid til at fiskeriet er monitoreret og kontrolleret, så støtter du også lokale arbejdspladser, der ofte er bærende for de kystsamfund, hvor fisken landes. Opsummerende er mærket garanteret for:

MSC

MSC er den mest anerkendte globale mærkningsordning for fiskeri. MSC blev grundlagt i 1997 af WWF - Verdensnaturfonden og fødevareregiganten Unilever, men har siden 1999 været en uafhængig organisation. MSC arbejder med tre principper, som uafhængige eksperter vurderer fiskeriet op imod i forhold til en vurdering af, om et fiskeri kan opnå certificering. De tre principper ser på, om bestandene udnyttes på en bæredygtig måde, hvilke påvirkninger fiskeriet har på andre arter og økosystemer herunder havbunden, og om fiskeriet forvaltes forsvarligt.

Processen kan tage op til to år. Selv efter certificering af et fiskeri, genbesøges data fra fiskeriet på årlig basis. Dette er åbne processer, og alle rapporter offentliggøres. MSC diskriminerer ikke mellem redskaber, og der er eks. både garn, langliner og bundtrawlfiskerier i ordningen. Disse scores dog forskelligt og får pålagt forskellige betingelser ved msc-certificering.

En betydelig del af de danske fiskerier er MSC-certificeret. Det gælder f.eks. rødspætte, sej, kulmule, jomfruhammer, rejer, muslinger og sild.

NaturSkånsomt

NATURSKÅNSOMT

NaturSkånsomt er et dansk statskontrolleret mærke, der har fem opsatte krav til fiskeriet. En oversigt over disse gives nedenfor. Ordningens navn stammer fra det første krav, der dikterer, at fisken skal være fanget

med et af redskaberne, der betegnes som "skånsomt" i lovgivningen. Disse dækker garn, langliner, pilk og dørg, pelagisk trawl, ankretnurrevod og snurpenot, ruser og bundgarn, samt tejer.

Det andet krav er, at fisken skal komme fra sunde bestande, og en liste over disse offentliggøres årligt efter fagligt input. Det tredje krav er ret sort/hvidt. Hvis fartøjet er over 17 meter, kan det ikke lande fisk til ordningen. Det fjerde krav knytter sig til det kystnære aspekt, hvor der er et konkret krav til fangstretjerserne længde for det

enkelte fartøj, hvor 80 procent af et fartøjs årlige fangstretjerser skal være under 48 timer.

Det femte krav knytter sig til kvalitet, hvorfor fiskeren skal gennemgå et 2-dages kvalitetskursus, der eks. fokuserer på fødevarehåndtering. Nogle arter vil man aldrig kunne finde med dette mærke, da disse ikke kan fanges i de redskaber, der falder under ordningen. Dette kan du læse mere om i afsnittet "Hvordan er dansk fiskeri skruet sammen og hvorfor?".

I modsætning til "Dansk Fisk"-mærket er der ikke et krav om, at fisken skal komme fra et dansk fartøj. Og i modsætning til MSC-mærket er der ikke en konkret vurdering af miljøeffekterne af fiskeriet. Eksempelvis ses der ikke på bifangster af pattedyr eller havfugle.

De 5 krav der stilles for, at fiskeriet kan være med i NaturSkånsomt-ordningen

SKÅNSOMME

fangstmetoder
Fisken skal være fanget med skånsomme redskaber

SUNDE BESTANDE

Ingen fiskearter i ordningen må være truet, og alle fisk i ordningen skal være fanget fra sunde bestande

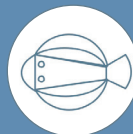
MINDRE FARTØJER

Fartøjet fisken fanges fra må ikke være længere end 17 meter

KYSTNÆRT

80 % af fartøjets fangstretjerser i et kalenderår er ikke længere end 48 timer

KVALITET

Fiskerne skal have gennemført et kvalitetskursus, der fx indeholder uddannelse i fødevarehåndtering

HVILKE ARTER KAN FÅ HVILKE MÆRKER?

Det kan være svært at forstå, hvorfor en art fås med et bestemt mærke og ikke et andet, og hvorfor der er mange mængder i en ordning og ikke en anden. Men det er der flere grunde til.

Teoretisk set kan man mærke en del arter med NaturSkånsomt-mærket, som man ikke kan finde med det blå MSC-mærke, da man ikke har tilstrækkelig viden eller forvaltning af arterne til, at de ville kunne gå igennem en MSC-certificeringsproces med et positivt resultat.

Man har altså i MSC's øjne ikke tilstrækkelig viden til at sige, at fiskeriet efter en del af arterne er bæredygtige ud fra deres opsatte kriterier til information og forvaltning af arterne. Det er der dog tillid til hos danske myndigheder, og derfor kan flere arter landes med NaturSkånsomt-mærket.

Hvis vi ser på mængderne, så skal man holde sig for øje, at kun omkring 6 procent af danske landinger kommer fra garnfiskeriet. Når man så ligeledes har en begrænsning på fartøjets størrelse, så har man hurtigt reduceret de mængder af fisk, der reelt er til rådighed for ordningen.

HVORDAN ER DANSK FISKERI EGENTLIG SKRUE SAMMEN OG HVORFOR?

Dansk fiskeri er meget forskelligartet og kan generelt opdeles i nogle kernefiskerier. Det drejer sig om følgende fiskerier:

➤ DET BLANDEDE FISKERI

efter mange af de arter, som de fleste af os kender, nemlig rødspætter, torsk, sej, kulmule og kuller. Dette er gode spise fisk, hvor en stor del eksporteres

➤ FISKERIET EFTER JOMFRUHUMMERE

Dette er et af Danmarks største fiskerier, hvis vi ser på andelen af fartøjer og fiskere, og er bærende for havnesamfundet på en ø som Læsø

➤ FISKERIET EFTER DYBVANDSREJER

Disse afsættes både til fabrikker i Danmark, hvor fiskeriet sikrer mange arbejdspladser. De største rejer sælges som delikatesser, og efterspørges i hele EU

➤ FISKERIET EFTER STIMEFISK

som sild og makrel. Disse kender de fleste fra julefrokosten, hvor silde-madder er fast inventar eller som børnefavoritten makrel i tomat

➤ INDUSTRIFISKERIERNE

der lander tobis, brisling, sperling, blåhvilling og hestemakrel. Disse bruges til produktion af fiskeolie og fiskemel, der bl.a. bliver brugt i fiskefoder i opdræt

➤ BUNDGARNSFISKERI

efter primært ål men også sild, makrel og andre spise fisk

Disse fiskerier er alle underlagt en omfattende regulering, og de fleste arter reguleres af maksimale fangstmængder. Det som vi i daglig tale kalder kvoter. Kvoterne fastsættes, som før nævnt, i EU efter rådgivning fra Det Internationale Havforskningsråd (ICES).

Man hører ofte om overfiskeri, men det giver ikke mening at bruge et sådant ord i forhold til fiskerier omfattet af EU's fælles fiskeripolitik. Her er kvotesystemet en afgørende faktor for at sikre en bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer. Et studie fra 2020 slår fast, at der hvor man har en

god og rigid forvaltning af fiskerierne som f.eks. i Nordeuropa har fiskebestandene det godt eller er i bedring.

Både nationalt og i EU gør man meget for at sikre sig en god forvaltning og kontrol med fiskeriet. I EU har man forvaltningssplaner for størstedelen af de arter, som danske fiskere fanger, og der er og bliver fortsat udlagt beskyttede havområder. I den forbindelse har Danmarks Fiskeriforening i samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening foreslået at beskytte 10 procent af havet til såkaldte referenceområder, hvor alt fiskeri regule-

res væk. Sådanne områder vil kunne hjælpe med at klarlægge fiskeriets reelle påvirkning af havets økosystemer og habitater. Danske fiskere og Danmarks Fiskeriforening er involveret i alle aspekter omkring forvaltningen af vigtige danske fiskerier. For at sikre et økonomisk bæredygtigt erhverv er det vigtigt med en flåde, hvor der er balance mellem antallet af fartøjer i fiskeriet og mængden af fisk, der er til rådighed i de forskellige områder. Hvis ikke dette er tilfældet, risikerer man en overkapacitet i fiskeriet, der reelt kan føre til en masse fiskere med dårlig økonomi. EU-landene skal sikre forvaltningen af de nationale kvoter. Her bidrager fiskernes egne puljeselskaber betydeligt, da de sikrer danske fiskere den fleksibilitet, der er nødvendig for fiskeriets bæredygtige udnyttelse af kvoterne.

Igennem de nationale fiskepuljer har fiskere mulighed for at købe, sælge, udleje, leje og bytte kvoter med andre fiskere. Det betyder, at fiskeren altid kan sikre sig kvote til den fisk, vedkommende fanger. Det bidrager til at sikre regelefterlevelse af bl.a. landingspligten, og giver fiskerne den nødvendige fleksibilitet for at sikre det kvotegrundlag, der er nødvendig for udførelsen af deres fiskeri.

DANSKE FISKEFARTØJER, DERES REGULERING OG KONTROL

De danske fiskefartøjer er meget forskellige i deres størrelse og redskabsvalg. På fiskeriområdet er der ca. 1.800 regler fra EU, der skal regulere fiskeriet, så en bæredygtig udnyttelse af fiskebestandene sikres, og der tages hensyn til særlige miljøforhold. Denne tekst er derfor blot et nedslag på enkelte områder, hvor vi fornemmer, at der kan forekomme en vis fejlslapethed af, at fiskeriet ikke reguleres i tilstrækkelig grad.

Helt generelt er der forskellige kontrolkrav til fartøjerne alt efter størrelse. Eksempelvis er der krav til fartøjer over 12 meter for at føre elektronisk logbog og have VMS (vessel monitoring system) ombord, så fartøjets bevægelse kan følges. Disse krav gælder ikke fartøjer under 12 meter, i stedet er disse underlagt krav til logbog i papirformat eller en farvandserklæring for fartøjer under 8 og 10 meter afhængig af farvand. Udover VMS, er der lovkrav om, at alle fartøjer over 15m skal have AIS ombord. AIS er et sikkerhedssystem, der skal gøre det muligt for andre fartøjer at se deres placering. Mange mindre danske fiskefartøjer har frivilligt AIS ombord pga. sikkerhedshensyn, selvom det ikke er et lovkrav.

Du kan som forbruger faktisk se placeringen af de fartøjer, der anvender AIS, på www.vesselfinder.com. Derudover er der forskellige krav til både motorer og redskaber eks. max antal hestekræfter og minimum størrelse på maskerne i fiske-redskaber eller krav til anvendelse af paneler eller riste, der skal minimere utilsigtede bifangster i fiskeriet. Fiskefartøjer monitoreres og kontrolleres af den

ansvarlige styrelse. Eksempler herpå kan være, at styrelsen monitorerer om beskyttede områder respekteres af fiskefartøjer, og foretager fysisk kontrol af fiskernes fangster til havs og i land, så fangster ombord kan kontrolleres op mod fiskernes registreringer i logbogen, og der foretages administrativ kontrol af logbogsregistreringer op mod afregninger fra auktioner o.a.

Sporbarheden af fiskens vej fra fiskefartøj til køledisk sikres bl.a. igennem de fiskekasser som fiskerne tager med til havs. Når man besøger en af de 11 større fiskerihavne i Danmark (Thorsminde, Hvide Sande, Thyborøn, Hanstholm, Hirtshals, Skagen, Strandby, Læsø, Grenå, Bønnerup og Gilleleje), så vil man se fartøjer med grønne fiskekasser ombord med navnet Pack and Sea. Disse fiskekasser er udstyret med 2 stregkoder, samt et visuelt nummer.

I forbindelse med scanning bliver kasserne tilknyttet oplysninger om kassens indhold og andre sporbarhedsoplysninger som eks. fartøjsnummer, så det er let at følge fisken fra fartøj og videre i værdikæden ved simpel scanning af fiskekassen. Da store dele af dansk fisk eksporteres, er der desuden oprettet opsamlingscentraler i Sverige, Tyskland, Holland, Belgien, England, Skotland og Frankrig.

Pack and Sea ejes reelt af fiskerne selv, så det skaber også et incitament til at ilandbringe evt. tabte fiskekasser, og man vil således også altid kunne finde ud af, hvilket fartøj, der har mistet en fiskekasse til havs.

I Danmark er alle danske fiskefartøjer også underlagt lov om syn af fiskernes arbejdsforhold. For fartøjer under 15 meter

skal synet foretages minimum hvert 5. år, og for fartøjer på 15 meter eller derover skal synet minimum finde sted hvert 4. år. Det er Søfartsstyrelsen, der godkender og syner fiskefartøjer, og synet omfatter alt fra ansættelsesaftaler, betaling af løn, sundhedsbeviser, forplejning, arbejds- og opholdsrum.

FISKERIET ER AFGØRENDE FOR LOKALSAMFUNDENE

Fiskeriet har gennem tiden spillet en afgørende rolle for danske kystsamfund. Det har været med til at danne livsgrundlag for mange familier med arbejdspladser i både primærerhvervet, forarbejdnings- eller følgeindustrien. Fiskeriet bidrager dermed til en fælles-skabsfølelse, men især til den fortsatte udvikling i de små kystsamfund. De største fiskerihavne i Danmark er Skagen, Hanstholm, Thyborøn, Hirtshals og Hvide Sande. Overfor kan du få et større overblik over både landinger og deres værdi rundt omkring i landet.

HVILKEN FISK? FRAVALG OG TILVALG

Det vigtigste at forstå, når man vælger fisk er, at man ikke kan fange alle arter med et hvilket som helst redskab. Som udgangspunkt kan man sige, at nogle arter altid fanges med trawl, og hvis man som forbruger ønsker at undgå fangster fra dette fiskeri, skal man vælge en lang række arter fra. Det gælder nogle af de mest populære fisk og skaldyr i Danmark f. eks. sild og makrel, der oftest fanges af større pelagiske trawlere langt fra kysten, og pil-selv-rejer og rejer i luge, samt jomfruummere, der fanges af trawlere i alle størrelser ude på dybt vand.

Selv når du køber laks eller ørred fra opdræt, vil fiskefoderet brugt i opdrættene

højest sandsynligt indeholde fiskemel og -olie fra industrifiskeriet, der også foregår med trawl. Vi bliver ofte spurgt, om vi da ikke bare kan omlægge alle trawlfiskerierne til kystnært garn- eller tejnefiskeri. Tanken kan man ikke bebrejde nogen i at have, men en fisker vælger sit redskab ud fra hvilken art, de vil fange. Og man fanger altså ikke rejer med garn eller tejne 5 sømil fra kysten – det er simpelthen ikke muligt, for det er ikke der rejerne lever, og man kan ikke fange rejerne i et sådant redskab.

Bundtrawl er ofte særligt udkældt, da trawlet slæbes hen over havbunden og således har en direkte effekt herpå. Effekten varierer dog meget, da det afhænger af redskabet og havbundstypen. For at eksemplificere dette, kan vi se på den mere lave sandbund langs den jyske vestkyst. På den dynamiske havbund flyttes sandbanker rundt, og arterne, der lever her, er vant til stor fysisk forstyrrelse fra vind og vejr.

På den måde er havbunden her udsat for en konstant forstyrrelse. Derfor har et bundslæbende redskab ikke så stor effekt på de bundlevende dyr, der lever her, som det vil have på havbundstyper, der ikke er udsat for den samme fysiske forstyrrelse. De er fra naturens side vant til forstyrrelser. Det er desuden vigtigt at huske på, at fiskeren faktisk ikke er interesseret i, at et bundtrawl skal røre for meget ved bunden, da det forøger fartøjets brændstofforbrug og der er en risiko for at redskabet kan køre fast. Ingen af delene er i fiskerens interesse. Derfor har og arbejder fiskeriet fortsat med udvikling af selektive redskaber med minimal bundkontakt.

Man kan være helt modstander af bundtrawl og vælge arterne fra, eller man kan

acceptere, at der til havs også er nogle særlige fiskeriområder, der bruges til produktion af fødevarer, mens andre områder så er tiltænkt den vilde natur – præcis som på land. Forskellen er dog, at der til havs er udlagt langt flere beskyttede områder end til lands.

Det gælder for nogle arter, at man som forbruger kan vælge, om det skal være garn- eller trawlfanget. Dette er f.eks. arter som rødspætter, kulmule og torsk, men hvis vi skulle omlægge alle disse fiskerier fra trawl til garn, skulle man som forbruger indstille sig på at betale betydeligt mere for sin fisk. De mængder af fisk der kommer fra garnfiskerier kan ikke stå mål med de mængder, der kan fanges og landes af danske trawlere. Derudover har garnfiskeriet en række ulemper, som trawl ikke har ift. bifangst af marine havpattedyr samt bifangst af fugle.

BESKYTTEDE OMRÅDER OG TRAWL

I Danmark er der allerede udpeget mange beskyttede områder til havs og processen er stadig i gang. Det er et arbejde som Danmarks Fiskeriforening bidrager aktivt i, da fiskerne er fuldstændig afhængige af et sundt havmiljø, så vi kan høste de fisk der er i overskud. Det er dog vigtigt at udpegningen af områderne tager hensyn til fiskernes aktiviteter, så sameksistensen mellem naturbeskyttelse og fiskeri prioriteres.

Danmarks Fiskeriforening og Danmarks Naturfredningsforening har sammen netop peget på 10 procent af Nordsøen/Skagerrak og Østersøen omkring Bornholm som kan udlægges til urørt hav. Udpegningen af beskyttede områder skal altid udlægges med klare og definerede miljømål, ligesom effekten af reguleringerne skal kunne videnskabeligt dokumenteres.

Grunden hertil er, at andre faktorer ofte har langt større betydning for havmiljøet i det pågældende område. Disse bør ligeledes reguleres, så vi sikrer os et så sundt havmiljø som muligt.

Derudover skal udgangspunktet være at bibeholde trawlfiskeriet i de områder, hvor man har den største fiskeriintensitet, da det er her man også har haft den største historiske påvirkning og de største fangster.

Hvis et område med høj fiskeriintensitet lykkes for fiskeri, tvinges fartøjerne ind i nye og ofte mindre produktive områder, hvilket betyder at endnu større arealer skal påvirkes for at opretholde den samme fangst som før. Dette er ikke hensigtsmæssigt - og slet ikke på miljøets vegne.

Danmarks Fiskeriforening Producent Organisation

DFPO samarbejder med
29 lokale foreninger
over hele landet

TAULOV

KØBENHAVN

BRUXELLES